Asiantuntijalausunto
Asianumero: -
Päivämäärä: 4.11.2025

Veera Kojo
Konserniosasto, strategia- ja ohjausyksikkö

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta (Liv@eduskunta.fi)

Viite: VNS 7/2025 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa – Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045; Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan asiantuntijakuuleminen keskiviikkona 5.11.2025 klo 11.30

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko liikenne- ja viestintäministeriön näkökulmasta

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäisestä osasta. Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää valiokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa ja esittää seuraavan asiantuntijalausunnon.

Miksi tulevaisuusselonteko on tärkeä

Tulevaisuusselonteko on tarkoitettu hallituksen ja koko valtioneuvoston strategisen päätöksenteon tueksi. Se tarjoaa pohjan myös laajemmalle poliittiselle ja yhteiskunnalliselle keskustelulle Suomen tulevaisuudesta. Tulevaisuusselonteossa tuotettu jaettu ymmärrys strategisen toimintaympäristön kokonaiskuvasta tukee päätöksenteon yhtenäisyyden, johdonmukaisuuden ja pitkäjänteisyyden toteutumista. Tulevaisuusselonteko vahvistaa myös hallinnon tulevaisuusvalmiutta, resilienssiä ja varautumista. Kaikkea tätä tarvitaan nykyisessä nopeasti muuttuvassa ja vaikeasti ennustettavassa maailmassa, jossa toivotun tulevaisuuden luominen vaatii systeemistä ymmärrystä, luovaa mieltä ja laajaa yhteistyötä.

Laaja-alainen, ministeriöiden poikkihallinnollisessa yhteistyössä tuotettu tulevaisuusselonteon strateginen toimintaympäristöanalyysi tarjoaa ainutlaatuisen tietopohjan politiikka- ja säädösvalmistelulle eri ministeriöissä. Yhteinen työ säästää myös resursseja, kun eri hallinnonaloilla tuotetut asiantuntija-analyysit ovat kaikkien käytössä, eikä niitä tarvitse tuottaa pistemäisesti eri hankkeisiin. Tulevaisuusselonteon skenaariot auttavat puolestaan käsittelemään epävarmuutta, kirkastamaan ajattelua ja tunnistamaan tulevaisuutta koskevia oletuksia. Skenaarioiden pohjalta on mahdollista tarkastella tarkemmin eri teemoja ja miettiä, miltä esimerkiksi liikennejärjestelmä tai tietoverkot näyttäisivät eri skenaarioissa.

Tulevaisuusselonteon ansiosta Suomella on kansainvälinen maine ennakoinnin suurvaltana. Tulevaisuusselonteko on saanut kiitosta esimerkiksi EU:n ja Naton piirissä. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tulevaisuusselontekoa on esitelty OECD:n alaisen International Transport Forumin liikennetutkimuskomiteassa ja visiojohteista liikennesuunnittelua käsittelevässä työryhmässä.

Miten LVM:n hallinnonala on osallistunut tulevaisuusselonteon valmisteluun

Liikenne- ja viestintäministeriöllä on ollut vetovastuu selonteon murroksellisia teknologioita koskevasta poikkihallinnollisesta tarkastelusta yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Tulevaisuusselonteossa teknologiaa ja digitalisaatiota koskevat teemat näkyvät läpileikkaavasti myös erilaisten geopoliittisten, taloudellisten, yhteiskunnallisten, ympäristöllisten ja lainsäädännöllisten muutostekijöiden tarkastelussa.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla valmistelua on koordinoitu hallinnonalan ennakointiverkostossa, jossa on edustus ministeriön eri osastoilta, Liikenne- ja viestintävirasto Traficomista, Väylävirastosta, Ilmatieteen laitokselta ja Fintrafficista. Ennakointiverkoston kautta tulevaisuusselontekotyöhön on saatu hallinnonalan asiantuntemusta paitsi teknologiakysymyksiin, myös esimerkiksi vihreää siirtymää ja kaupungistumista koskeviin muutostekijäanalyyseihin.

Osana tulevaisuusselonteon valmistelua järjestettiin lokakuussa 2024 liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan työpaja, jossa pohdittiin, minkälaisia uhkia, riskejä ja mahdollisuuksia selonteon skenaarioihin liittyy digitaalisten yhteyksien, liikenteen ja viestinnän näkökulmasta ja miten eri skenaarioihin tulisi liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla varautua. Myös ministeriön esihenkilöt ovat käsitelleet selontekoa ja skenaarioita.

Miten tulevaisuusselontekoa on hyödynnetty LVM:n hallinnonalalla

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tulevaisuusselonteon strategista toimintaympäristöanalyysiä ja skenaarioita on hyödynnetty esimerkiksi hallinnonalan konsernistrategian valmistelussa (LVM:n julkaisuja 2024:3, helmikuu 2024), 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päivityksessä (Liikenne 12 -suunnitelma, LVM029:00/2023), Turvallisuutta ja uutta talouskasvua tietoverkoista -hankkeessa (TUUTTI-hanke, LVM007:00/2025) ja Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin ylläpitämässä liikennejärjestelmäanalyysissa.

Tulevaisuusselonteko toimii myös pohjana hallinnonalan omalle ennakointityölle ja toimintaympäristön seurannalle. Hallinnonalan jatkuvan ennakoinnin mallin mukaisesti hallinnonalan ennakointiverkoston tapaamisissa käsitellään erilaisia digitaalisiin yhteyksiin, liikenteeseen ja viestintään vaikuttavia teemoja ja ilmiöitä asiantuntija-alustusten pohjalta. Tapaamisista koostetaan kaksi kertaa vaalikaudessa raportti, joka sisältää syötteitä hallinnonalan strategiatyöhön. Verkoston ensimmäinen raportti valmistui lokakuussa 2023 (VN/30848/2023) ja seuraavan raportin on määrä valmistua joulukuussa 2025.

Murroksellisten teknologioiden käsittely tulevaisuusselonteossa

Asiantuntijalausunnon liitteenä olevaan diaesitykseen on koottu tulevaisuusselonteon strategisesta toimintaympäristöanalyysistä murroksellisia teknologioita koskevan muutostekijän keskeiset näkökohdat (dia 2) ja vaikutukset (dia 3) sekä keväällä 2024 pidetyn laaja-alaisen asiantuntijatyöpajan pohjalta muodostetut teknologisen murroksen vaihtoehtoiset kehityskulut vuoteen 2045 (nelikenttä diassa 4). Lisäksi diaesitykseen on nostettu teknologiaan liittyvät skenaarioista riippumattomat toimet (dia 5), jotka ovat tiivistetysti:

1. Mis- ja disinformaation tunnistamiseen, torjuntaan ja strategiseen viestintään on panostettava voimallisesti.

2. Digitalisaatioon, datatalouteen ja murroksellisiin teknologioihin liittyvän kestävän kasvun aikaansaamiseksi on toimittava.

3. Digitalisaatioon, datatalouteen ja murroksellisiin teknologioihin, kuten tekoälyyn ja avaruus- ja bioteknologioihin, liittyvään kansainväliseen sääntelyyn ja standardeihin sekä EU-sääntelyyn on vaikutettava aktiivisesti.

4. Kyberturvallisuutta ja -puolustusta on kehitettävä vastaamaan geopoliittisten muutosten ja murroksellisten teknologioiden tuomiin uusiin uhkiin ja mahdollisuuksiin.

5. Murroksellisiin teknologioihin liittyvää yhteistä, monialaista ja monitieteellistä ennakointia on kehitettävä.

Selonteon valmistelussa on ollut mukana ministeriöiden ja virastojen lisäksi tiedeyhteisön, kansalaisjärjestöjen ja yritysten edustajia. Keskusteluissa ja kyselyissä on noussut selvästi esiin, että teknologian tulevaan kehitykseen ja vaikutuksiin liittyy merkittävää epävarmuutta ja hyvin erilaisia näkemyksiä. Kun valtioneuvoston yhteistä teknologiaennakointia edelleen kehitetään, yhteistä keskustelua ja mielikuvittelua tarvitaan niin laajemmista kehityskuluista kuin yksittäisistä teknologioista. Nämä tarkastelun eri tasot on myös syytä nivoa entistä tiiviimmin yhteen. Samalla tulee huolehtia siitä, että teknologioita ei tarkastella erillisenä ilmiönä, vaan että ne liitetään jatkossakin tulevaisuusselonteon tarjoamaan systeemiseen ja kokonaisvaltaiseen kehykseen.

Teknologiamurros luo Suomelle mahdollisuuksia kestävään kasvuun ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Samalla uudet teknologiat, kuten kvanttiteknologia, aiheuttavat kyberturvallisuusuhkia ja muita yhteiskunnallisia riskejä, joihin on varauduttava. Jotta uusien teknologioiden tuomat mahdollisuudet voidaan täysimääräisesti hyödyntää ja riskit torjua, tarvitaan investointeja turvalliseen ja toimivaan digi- ja datainfraan, kyberturvallisuuteen sekä hallinnon riittäviin resursseihin ja osaamiseen.

Liite: diaesitys